

Recenzió: *Az utolsó szolgálat – A rendőrség hőseinek történetei*

Review: *The Last Service – Stories of Police Heroes*

Budavári Árpád¹

Cél: A tanulmány célja a Nemzeti Védelmi Szolgálat által szerkesztett *Az utolsó szolgálat* című kötet elemzése, amely tíz hősi halált halt rendőr életútján keresztül tárja fel a magyar rendőrség hivatásának erkölcsi és szervezeti dimenzióit. A recenzió vizsgálja, miként válik az emlékezés a rendőri identitás, morál és közösségi kultúra építőelemévé.

Módszertan: A kutatás kvalitatív tartalomelemzésre épül, amely a kötet tíz fejezetének narratíváit a szervezeti kultúra és az emlékezetelmélet keretében értelmezi. A vizsgálat nemzetközi szakirodalmi forrásokra támaszkodva helyezi kontextusba a rendőri hősiesség társadalmi konstrukcióját.

Megállapítások: A hősi halottak történetei a rendszerváltás utáni rendszertörténet lenyomatai: a fegyveres rablások, a határőrség integrációja és a terrorellenes műveletek mind a rendőri hivatás változó, de állandóan kockázatos természetét tükrözik. A megemlékezések erősítik a bajtársi kohéziót, csökkentik a szervezeti cinizmust, és morális példát kínálnak a fiatal rendőrök számára.

Érték: A kötet – és annak tudományos feldolgozása – hozzájárul a magyar rendőrség intézményi emlékezetének ápolásához és identitásának megerősítéséhez. A hősi emlékezet nemcsak gyász, hanem a rendőri kultúra önfenntartó ereje: a múlt hősei által a jelen rendőrei is értelmet, erkölcsi irányt és közösségi büszkeséget nyernek hivatásukhoz.

Kulcsszavak: könyvismertetés, szervezeti kultúra, rendészettörténet, hősök a rendőrségen

¹ Bűnügyi rendőrfőkapitány-helyettes, Fejér Vármegyei Rendőr-főkapitányság; adjunktus és címzetes egyetemi docens, Dunaújvárosi Egyetem.

Objective: The aim of the study is to analyse the volume *The Last Service* edited by the National Protective Service, which explores the moral and organisational dimensions of the Hungarian police profession through the lives of ten police officers who died heroically. The review examines how remembrance becomes a building block of police identity, morality, and community culture.

Methodology: The research is based on qualitative content analysis, which interprets the narratives of the volume's ten chapters within the framework of organisational culture and memory theory. The study contextualises the social construction of police heroism by drawing on international literature sources.

Findings: The stories of the heroic dead are imprints of the history of policing after the change of regime: armed robberies, the integration of the border guard, and anti-terrorist operations all reflect the changing but constantly risky nature of the police profession. Commemorations strengthen comradely cohesion, reduce organisational cynicism, and offer a moral example for young police officers.

Value: The volume – and its scholarly processing – contributes to the cultivation of the institutional memory of the Hungarian police and the strengthening of its identity. Heroic memory is not only mourning, but also the self-sustaining force of police culture: through the heroes of the past, police officers of the present also gain meaning, moral direction, and community pride for their profession.

Keywords: book review, organisational culture, police history, heroes in the police

A kötet bemutatása

Az utolsó szolgálat – A rendőrség hőseinek történetei címmel 2025-ben jelent meg egy hiánypótló kiadvány, amely a rendszerváltás utáni magyar rendőrség tíz hősi halált halt tagjának állít emléket. A könyvet a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) munkatársai és az elesett hősök egykori kollégái – köztük rendőrök és ügyészek – írták, és Rizmann Anikó Krisztina szerkesztette. Bár ők nem professzionális portréírók, a rendőri hivatás szellemiségét és értékeit mélyen ismerő szakemberek, akiknek elfogultsága és őszinte tisztelete érezhető is a sorok között. A kötet előszavát Tomin Szilvia, az NVSZ főigazgatója jegyzi, aki hangsúlyozza az emlékezés fontosságát: kevesen tudják, milyen személyes sorok és tragédiák húzódnak meg a márványba véssett nevek mögött, ezért a könyv célja, hogy e történetek ne merüljenek feledésbe. A zárszóban dr. Pintér Sándor belügyminiszter fájdalommal vegyes büszkeséggel emlékezik meg minden egyes hősi halotról, és kifejezi reményét, hogy „a közeljövőben nem kell újabb fejezettel kiegészíteni a kötetet”. Ez a gondolat – miszerint soha többé ne történjen hasonló tragédia – méltó lezárása a könyvnek, és rámutat a kiadvány morális küldetésére.

Felépítés és tartalom – tíz hős története

A könyv tíz fejezetben mutatja be tíz hősi halált halt rendőr életét és utolsó szolgálatát. Minden fejezet egy-egy portré és történet, amelyet az elhunyt egykori kollégája, barátja írt meg. A fejezetek stílusa változatos – van, amelyik narratív, a kronologikus eseményleírásra fókuszál, mások inkább személyes hangvételű visszaemlékezések, riportszerű dokumentációk. Minden szerző más szempontból emlékezik: van, aki a bajtársi viszonyt, van, aki a családi háttért emeli ki. Mégis, a változó stílusok ellenére közös a mindenk feletti tisztelet a felidézett hősök és a rendőri hivatás iránt. A szerzők nem félnek kimutatni érzelmeiket sem – ahogy az előszó is megjegyzi, e tragédiákat nem lehet érzelmek nélkül megélni. A moralizáló vagy elfogult hang hol megjelenik, hol visszafogottabb, de ez teljesen érthető és emberi ebben a kontextusban. A kötet így egyszerre dokumentumértékű és megrendítő olvasmány.

Az emlékezések azonban nem csupán a végzetes események krónikái: a szerzők felkuttatták a tragédiák hiteles dokumentumait, megszólaltatták a családtagokat és kollégákat, így az írások az elhunyt rendőrök teljes életútját, szakmai pályafutását és az egyenruhán túli embert is bemutatják. Mivel a rendőri lét szerves része az önfeláldozó hivatást támogató család és a magánélet, a történetekben apró epizódok villannak fel a hősök otthoni életéből is, emberközelivé téve az emlékművekről ismert neveket. Az olvasó nemcsak az utolsó szolgálatok körülményeit ismeri meg, hanem azt is, hogy kik voltak ők – milyen kollégák, barátok, szülők, férjek.

A tíz hős és történetük röviden

Ósz Zsigmond 1991-ben, közvetlenül a rendszerváltás után, Győrben szolgálva vesztette életét. Fegyveres rablótámadás érte a vízműnél egy készpénzszállítás során; Ósz főörzsörmeister fegyveres pénzkísérőként bátran szembeszállt a támadóval, és a lövöldözésben súlyos sérülést szenvedett, amelybe később belehalt. Halála a fiatal magyar rendőrség első ilyen veszteségei közé tartozott.

Máté András 1992-ben Vácott egy autótolvajjal szembeni intézkedés során esett el. A 29 éves nyomozó éppen civil ruhás járőrözést végzett a városi vásártéren, amikor tetten ért két menekülő gépkocsitolvajt. Üldözőbe vette őket, és dulakodás közben a 17 éves elkövető halálosan megszurta. Máté András közismert és kedvelt fiatal rendőr volt szülővárosában, halála megrázta a helyi közösséget.

Kiss Tamás 2001-ben, mindössze 21 évesen hunyt el szolgálat közben. A fiatal őrmester a Pest megyei Valkó körzeti megbízottjaként egy éjszakai közúti ellenőrzésnél próbált megállítani egy járművet. A gépkocsi vezetője azonban nem állt meg: nagy sebességgel elgázolta Kiss Tamást, aki a szakszerű orvosi ellátás ellenére életét vesztette.

Borsos József 2003-ban, negyvenévesen áldozta életét a hivatásának. Borsos rendőr százados az ORFK Szervezett Bűnözés Elleni Igazgatóság nyomozójaként egy veszélyes bűnöző elfogásán dolgozott kollégáival. Egy fegyveres összetűzés során – amikor egy keregett sorozatgyilkost próbáltak elfogni – több lövés érte. Halálos sebet kapott, de utolsó

erejével még viszonzotta a tüzet és ártalmatlanná tette a támadót, ezzel megmentve kolléganője életét. Az ő története a bátorság és a lélekjelenlét példája.

Borbély Zoltán 2008-ban Komárom-Esztergom megyében, éjjeli járőrszolgálat közben halt meg. Az akkor 38 éves rendőr hadnagy egy családi veszekedéshez riasztva vonult ki egy kisvárosi házhoz, fiatal járőrtársával. Amit rutinesetnek hittek, tragédiába fordult: a zavart elkövető váratlanul tüzet nyitott rájuk, és Borbély Zoltánt fejlődés érte. A helyszínen életét veszítette.

Radovic Dusan 2010-ben Budapesten, a VIII. kerületben halt hősi halált. A 30 éves rendőr zászlós egy ittas és kábítószeres állapotban menekülő ámokfutó autóst próbált megállítani a Keleti pályaudvarnál, amikor az halálra gázolta.

Kenéz Imre 2012-ben a Csongrád megyei rendőrség kötelékében szolgálva hunyt el. A 34 éves motoros járőr Apátfalvánál egy őrjöngő ámokfutó megfékezésére indult kollégájával. A menekülő elkövető egy nagy teljesítményű Hummer terepjárával szándékosan elütötte Kenéz Imrét szolgálat közben. A fiatal rendőrtiszt a helyszínen olyan súlyosan megsérült, hogy hiába küzdöttek érte – a mentőhelikopter fedélzetén életét veszítette.

Pálvölgyi Péter 2016-ban a Győr-Moson-Sopron megyei Böny községben esett el szolgálat közben. A 46 éves rendőr alezredes, a Nemzeti Nyomozó Iroda tapasztalt nyomozója egy szélsőséges nézeteiről ismert fegyvergyűjtő, Gy. I. elfogására indult összehangolt műveletben. Az elkövető azonban váratlanul gépkarabéllyal tüzet nyitott a házkutatás során, és Pálvölgyi Pétert fejlődés érte. Kollégái hiába próbálták menteni – életét veszítette.

Baumann Péter egy 2023-ban történt tragédia során veszítette életét. A mindössze 29 éves rendőr főtörzsőrmester a budapesti XI. kerületi rendőrkapitányság járőrvezetője volt. 2023 januárjában egy átlagosnak tűnő lakossági bejelentéshez – egy zavarodott elméjű személy randalírozott egy társasházban – riasztották. Baumann Péter és kolléganője a helyszínre érve előbb lefegyverezték, majd hosszasan próbálták megnyugtatni a férfit, aki azonban – kihasználva a lépcsőházi világítás lekapcsolódását – visszaszerezte a tőle elvett kést, szíven szúrta Baumann Pétert, két társát pedig megsebezte.

Kónya Gábor Lajos 2023 szeptemberében, művelet közben hunyt el. A 34 éves rendőr főhadnagy a Terrorelhárítási Központ (TEK) műveleti egységében szolgált. Egy fegyveres, robbanóanyaggal rendelkező bűnöző elfogására indultak, amikor az elbarikádozott elkövető robbanást idézett elő az épületben, épp akkor, amikor Kónya Gábor behatolt az ajtón. A detonáció következtében Kónya Gábor Lajos halálos sérüléseket szenvedett.

A múlt hősei, a jelen tanítói

A könyv talán legfontosabb üzenete, hogy a távoli vagy közeli múlt hősei a jelen rendőreit is megszólítják. Mind a tíz történet felveti a kérdést: mire tanítanak minket ezek a hősök? Az első és legkézenfekvőbb tanulság, hogy a hősiesség soha nem öncélú választás eredménye. Egyik rendőr sem azért indult el arra a bizonyos utolsó szolgálatra, hogy hőssé váljon – mindannyian a napi feladataikat teljesítve, a szolgálat végeztével haza akartak térni szeretteikhez. Ősz Zsigmond például munkába indulás előtt még azt mondta otthon, hogy siet haza, mert a műszak után cipőt kell vennie a fiának. Baumann Péter is a barátjánőjével tervezte másnapra a közös programot. Ezek a hétköznapi mozzanatok hangsúlyossá

válnak a visszaemlékezésekben: azt jelzik, hogy hőseink éppen olyan emberek voltak, mint bárki más, és nem keresték a bajt vagy a dicsőséget. Egyszerűen rendőrként viselkedtek, amikor a sorsdöntő pillanat elérkezett – és életük kockázatásával is kitarítottak esküjük mellett. Hőssé azáltal váltak, hogy a magasztos rendőri eskü egy hétköznapi szolgálat során drámai valósággá változott: a törvény és embertársaik védelmét még akkor is teljesítették, amikor ez a saját életük feláldozásával járt. Ez példa minden jelenlegi és jövőbeli rendőr számára. A kötet írói maguk is levonják ezeket a tanulságokat: többük leírja, hogy egyikük sem „akart” hős lenni, és hogy bármelyikünk fia, férje, közvetlen munkatársa állhatott volna az életét feláldozó rendőr helyében – az ő áldozatuk így arra int, hogy becsüljük meg a mindennapokat szorgos szolgálattal kitöltő csendes hősokeket is.

A hősoke történeteinek másik fontos tanítása a rendőri hivatás értékeire és ethoszára vonatkozik. Ezek az esetek rávilágítanak a bátorságra, a helyállásra, az önfeláldozás jelentőségére. Például Borsos József esete megtanítja, hogy a lélekjelenlét és a bajtársiasság kritikus helyzetben életet menthet – ha ő nem cselekszik a halálos sebei ellenére is, talán a koléganője is áldozatul esik. Kenéz Imre története azt üzeni, hogy a közlekedésbiztonság terén sem szabad soha lebecsülni a veszélyt, és hogy a rendőroknak olykor a saját testük az egyetlen akadály egy gázoló jármű és a védtelen civilek között. Pálvölgyi Péter halála arra figyelmeztet, milyen kockázatokkal jár a politikai extrémizmussal összefüggő szervezett bűnözés és terrorizmus elleni küzdelem, még békeidőben is – s hogy a felkészültség és a professzionalizmus ellenére is lehetnek tragikus következmények. Baumann Péter esetéből pedig megtanulhatjuk, hogy még a „nyugodt” környékeken, rutinfeladatok közben is leshet ránk végzetes veszély; a legkorszerűbb kiképzés és protokoll sem tudja nullára csökkenteni a kockázatot. Az ilyen tanulságokat a kötet néhol kimondja, néhol pedig kimondatlanul hagyja, de az olvasóra mély hatást gyakorol. A jelen rendőrei és a civil olvasók egyaránt levonhatják a következtetést: a hőseink példája kötelez – arra, hogy a szolgálatot mindig teljes odaadással és a veszély tudatában végezzük, és hogy megbecsüljük azokat, akik nap mint nap így tesznek.

A tíz történet egyik közös jellemzője, hogy rendkívül széles palettáját mutatja be a rendőrségi feladatoknak – és azt is, hogy a veszély mindenütt ott leselkedik. Gyakran a közvélemény hajlamos különbséget tenni „veszélyes” és „kevésbé veszélyes” rendőri munkakörök között. A közhiedelem szerint például egy terrorelhárító kommandós vagy egy bűnügyi nyomozó élete kockázatosabb, mint mondjuk egy vidéki körzeti megbízotté. Ez a könyv azonban világosan rámutat, hogy a rendőrség „veszélyes üzem” – bármilyen beosztásban is szolgáljon valaki. Hőseink között ott van a terrorelhárító egység tagja (Kónya Gábor Lajos), a kiemelt, országos ügyeken dolgozó nyomozó (Borsos József, Pálvölgyi Péter), de ugyanúgy megtaláljuk a vidéki nyomozót vagy körzeti megbízottat (Máté András, Kiss Tamás), a városi járőrt (Baumann Péter), a forgalom-ellenőrző motoros járőrt (Kenéz Imre), valamint a szolgálatparancsnokot is (Radovic Dusan). Az esetek természete is változatos: van közöttük fegyveres rablás, közlekedési intézkedés, családi erőszakhoz riasztás, szervezett bűnözés elleni rajtaütés, sőt terroristaellenes művelet is. A könyv megrázó módon demonstrálja, hogy egy rendőrnek soha sincs „átlagos” vagy „veszélytelen” napja. Ahogy a bűnözés természete változik – legyen szó a kilencvenes évek banditizmusáról vagy a 21. század extrém kihívásairól –, a rendőroknak mindig készen kell állniuk a legrosszabbra. A „veszély leküzdéséhez szükséges bátorság és erő” mindenhol

próbára van téve: nemcsak a különleges egységeknél, hanem egy közlekedési rutinellenőrzésnél vagy egy vidéki lopás tettenérésénél is. A kötet hőseinek sokfélesége ezt a fontos üzenetet hordozza.

Ráadásul azáltal, hogy a szerzők a hősök életútját is részletezik, az olvasó képet kap arról is, milyen személyiségbeli és szakmai sokszínűség jellemzi a rendőrséget. Látjuk a csendes humorú, közösségi embert Baumann Péterben; a minden szabályt betartó, példamutató tisztet Pálvölgyi Péterben; a vagány, de szívében rendőrnek született fiatal Kiss Tamásban; a nyugodt, türelmes veteránt Borsos Józsefben; vagy épp a sportos, céltudatos, különleges rendőrt Kónya Gáborban. Mindannyian különböző utat jártak be a testületen belül, de egyvalami közös bennük: a hivatás iránti elkötelezettség. Ez az elkötelezettség pedig – ahogy sajnos mindegyik történet igazolja – adott pillanatban megkövetelheti a legnagyobb áldozatot. A könyv így nemcsak gyászol, de büszkén be is mutatja a rendőri pálya sokrétűségét és becsületét: bárhol is szolgáljanak, a rendőrök a közösség biztonságáért felelősek, és ezt a felelősséget a tíz hős mind a végsőkig vállalta.

Rendészettörténeti korlenyomatok a történetekben

Érdekes és értékes vetülete a kötetnek, hogy bár elsődlegesen a rendőrség hősi halottainak állít emléket, szándékoltan vagy szándékoltanul betekintést nyújt a rendszerváltás utáni magyar rendészettörténet több szakaszába is. Minden fejezet egy-egy korban és társadalmi közegben játszódik, így a történetek mozaikja összeáll egy 1990 utáni rendőrségi tablóvá.

Ősz Zsigmond esete (1991) a rendszerváltozás utáni rendőrség korai időszakába repít vissza. Emlékezetében megjelenik, milyen kiforratlan volt még akkoriban a közrend és a magánbiztonság viszonya. A kilencvenes évek elején a rendőrségnek új kihívásokkal kellett szembenéznie: megszorodtak a fegyveres rablások, a korábban ismeretlen bűnözői formák. *Ősz* tragikus halála – egy munkahelyi pénzszállítás elleni fegyveres támadás – rávilágított arra, hogy az állam és a feltörekvő privát biztonsági szféra együttműködése még gyerekcipőben járt. Esete abba az időbe ágyazódik, amikor a rendszerváltás után hirtelen megnőtt a fegyveres bűncselekmények száma, miközben a rendőrség eszközrendszere és taktikai felkészültsége csak formálódott. Ez egyfajta korrajz: a fiatal demokrácia bűnügyi kihívásainak korszaka. Nem melleleg megtudhatjuk azt is, hogy már a kilencvenes évek elején is gondot jelentett kollégáinknak a rendőrök alulfizetése, amit akkoriban is a hivatásuk gyakorlásával járó másodállásokkal kompenzáltak.

Borsos József története (2003) a posztoszocialista rendőrség egy következő fejezetébe enged bepillantást. Borsos százados a kilencvenes évek elején lépett a testületbe – ahogy a fejezetből kiderül, annak idején sok fiatal választotta a rendőri pályát például azért, hogy a kötelező sorkatonai szolgálatot kiválthassa. Ez egy tipikus motiváció volt akkoriban, ami Borsos visszaemlékezéseiből is kiviláglik. Emellett Borsos pályafutása során megtapasztalta a testületen belüli generációs és szakmai feszültségeket: ebben az időben nyílt meg a Rendőrtisztviselői Főiskola a civil hallgatók előtt, ami sok, régóta a szakmában lévő és tisztis karrierre vágyó rendőrt nyugtalanított. A kilencvenes évek közepén ugyanis a korábbi tisztképzési monopólium megtört, és civilek is tisztis diplomát szerezhettek – ez belső súrlódásokhoz vezetett a „régis” és az „új” gárda között. Borsos alakja tehát egyszerre

tanúskodik a szervezeten belüli változásokról és arról a korról, amikor a magyar rendőrség az itthon is burjánzó nemzetközi szervezett bűnözéssel vette fel a harcot (hiszen ő a szervezett bűnözés elleni egységénél szolgált). Az ő utolsó ügye – egy fegyveres bűnöző elfogása Budapest peremén – a kétezres évek elejének „maffialeszámolásokkal” teli világát idézi fel.

Borbély Zoltán utolsó szolgálatának megjelenítésében (2008) már egy új korszak jelei rajzolódnak ki: a Magyarország EU-csatlakozása utáni időszak. Borbély pályája a határőrségnél indult, majd a schengeni csatlakozás következtében 2008-ban a határőrség integrálódott a rendőrségbe. A könyv érzékelteti, hogy ez mekkora változás volt: a határőrizeti feladatok beolvasztása a rendőrségbe szervezeti és kulturális kihívást is jelentett. Borbély azok közé tartozott – olvashatjuk –, akik az integrációt nem törésként, hanem új lehetőségként élték meg. Utolsó szolgálata tragikusan pontos időbeli egybeesést mutat e folyamat lezárultával: 2008 februárjában történt, nem sokkal azután, hogy a magyar rendőrség magába olvasztotta a határőrséget. Az ő halála így szimbolikusan meg is jelenik a kötetben mint mérföldkő: a történetből megtudjuk, hogy a kollégái és felettesei által nagyra becsült rendőr a megújult szervezetben is helyállt, és éppen egy, a kisvárosi közbiztonságot veszélyeztető erőszakos cselekménynél áldozta életét.

A többi fejezet is hordoz kisebb-nagyobb kordokumentum értékű részleteket. *Radványi Dusan* halála (2010) például arra a máig is tartó időszakra esik, amikor egyre veszélyesebbé váltak a közúti ellenőrzések – hiszen ekkor már mindennapos problémává vált az ittas vagy drogos járművezetők elleni fellépés, ami a kilencvenes évekhez képest új dimenzió. *Kenéz Imre* tragédiája (2012) rávilágít, hogy a rendszerváltás utáni két évtizedben nemzetköziesedett az ország: a Hummer terepjárós ámokfutó története akár amerikai akciófilmekből is ismerős lehetne, mégis itt történt meg velünk, és a magyar rendőrségnek kellett kezelnie. *Pálvölgyi Péter* ügye pedig szintén történelmi kontextust ad: a 2010-es évek közepén járunk, amikor a migrációs válság és a terrorfenyegetettség miatt a magyar rendőrség és a TEK is fokozott készültségben volt. Pálvölgyi halála egy szélsőséges szervezet elleni nyomozás során következett be, ami azt mutatja, hogy a globális jelenségek (szélsőjobboldali paramilitáris csoportok) hatásai lokalizáltak, Magyarországon is megjelentek. *Baumann Péter* közelmúltban történt tragikus intézkedése pedig napjaink közbeszédének lenyomatát is hordozza: a halála utáni médiavisszhang (amikor egyesek a rendőri intézkedést hibáztatták) arra utal, hogy a társadalmi bizalom és megítélés milyen érzékeny téma manapság – ugyanakkor az ügyészégi vizsgálat és a kötet narratívája határozottan kiállt az intézkedés szakszerűsége mellett, visszautasítva a vádaskodásokat. Ez is jelzi, hogy a rendőrök hőssé válását a társadalmi narratívák keretében is értelmezni kell, nem pusztán magát az eseményt.

Összességében *Az utolsó szolgálat* nemcsak emléket állít, de tudatosan vagy intuitív módon dokumentálja is a magyar rendőrség elmúlt három évtizedének fontosabb állomásait. Aki figyelmesen olvassa, rengeteget megtud a testület fejlődéséről, a változó kihívásokról és arról, hogyan reagált ezekre a rendőrség. Ily módon a könyv egyszerre szól múltról és jelenről: a tíz hős történetén keresztül a magyar rendészettörténet egy darabját is megismerheti az olvasó. A történelmi fókusz azonban nem túlzó, a könyv megmarad a szolgálat közben életüket vesztett kollégák emlékéllítésének.

Hősi emlékezet és szervezeti kultúra – nemzetközi kitekintéssel

A kötet kapcsán érdemes elgondolkodni azon is, hogy a hősi halottak emlékezete miképpen formálja a rendőri szervezeti kultúrát és identitást. Ez nem csupán magyar sajátosság, hanem nemzetközi jelenség, amelyet a téma kutatói is feldolgoztak (SIERRA-ARÉVALO 2019; SALET–TERPSTRA 2020; FERGUSON 2023). A rendőrség mint hierarchikus és erősen értékalapú intézmény nagy hangsúlyt fektet a saját tradícióira, mítoszaira és hőseire – hiszen ezek az emlékezeti szimbólumok erősítik a testület belső kohézióját és értékrendjét. A hősi halottakról való megemlékezés egyaránt szól a múlt tiszteletéről és a jelen építéséről: a fiatal rendőrök ezekből a történetekből tanulják meg, mit jelent a hivatás becsülete, a lojalitás és a végsőkig való helytállás. A közös hősök pedig hidat képeznek generációk és alegységek között – egy fiatal járőr ugyanúgy magáénak érzi Radovic Dusan vagy Baumann Péter példáját, mint egy veterán tiszt. A hősök kultusza ezáltal az identitásképzés eszközevé válik: a testület tagjai számára kollégáik hőssé válása közös tudattartalomává válik. A „rendőrcsalád” tudata erősödik, hiszen világhosszá válik: ha baj van, minden rendőr ugyanannak a nagy közösségnek a részeként áll helyt.

Nemzetközi kitekintésben számos példa van arra, hogyan használják a rendvédelmi szervezetek a hősi emlékezetet kultúrájuk építésére. Az Egyesült Államokban a National Law Enforcement Officers Memorial (a washingtoni nemzeti rendőrségi emlékmű) nem pusztán megemlékezés, hanem ideológiai és kulturális eszköz is: a „rendőri hősi halál” narratívája erősíti a rendőrség társadalmi legitimitációját, és kommunikálja a közösség felé, hogy a rend fenntartása milyen áldozatokkal járhat. Kanadában a rendőri hősiesség kultusza – például az Ottawa melletti Canadian Police and Peace Officers’ Memorial éves ceremóniája – a közösségi bizalom és összetartás erősítését szolgálja (FERGUSON 2023). Ezek az események a rendőrök családjai, kollégái és a civil lakosság együtt emlékeznek, ami a *police-community* partnerség érzetét növeli. Nagy-Britanniában a rendőrség hagyományosan a ceremoniális emlékezésre épít: az évente megrendezett rendőrségi megemlékező istentiszteletek, felvonulások a brit rendőrség önazonosságának részévé váltak, hangsúlyozva a szolgálat folytonosságát és méltóságát.

Fontos azt is látni, hogy a rendőri hősi kultusz Magyarországon bizonyos tekintetben párhuzamba állítható a katonai hősi kultusszal, de mégis eltérő annak társadalmi beágyazódása. Míg a katonai hősök emlékezete tipikusan a nemzeti büszkeség és hazafiság üzenetével jelenik meg (hiszen háborúk, nemzeti sorskérdések kapcsolódnak hozzájuk), addig a rendőr hősiessége a mindennapok békéjének megőrzésében teljesedik ki. A rendőr a közösségért hoz áldozatot békeidőben, és így a hős rendőr alakja a társadalom szemében az erkölcsi rend fenntartóját jelképezi. Ez a fajta hősiesség egyszerre nemzeti és lokális: nemzeti, mert minden magyar rendőr a magyar emberek biztonságát szolgálja; de lokális is, mert minden történet egy adott közösségben – egy városban, faluban, megyében, saját, közvetlen közösségében – hagyott mély nyomot. Ennek megfelelően a rendőr hősök emlékezete is kettős: van országos emléknapi (április 24., a rendőrség napja alkalmából rendszerint megemlékeznek a hősi halottakról), és vannak helyi megemlékezések. Ez a könyv olyan szempontból is hiánypótló, hogy országos összefoglalást ad e hősekről, egységes keretbe helyezve a történeteiket, és ezzel a rendőrség egészének emlékezetét gazdagítja.

Az utolsó szolgálat kapcsán mindezen szempontokat figyelembe véve elmondható: a hősi halottak emlékezetének ápolása a magyar rendőrség szervezeti kultúrájának is alapvető eleme. Ennek fontosságát a könyv is sugallja, de konkrét példákkal a valóságban is találkozunk. Látható, hogy mind a rendőrségen belül, mind a társadalomban erős igény van a rendőr hősök emlékezetére. A kötetben szereplő több hős esetében a megemlékezés intézményesült: Radovic Dusán nevét közterület viseli Budapesten; Borbély Zoltán utolsó szolgálatának napját – ahogy említettük – a rendőrség hivatalos véradó nappá nyilvánította (így minden évben e napon rá emlékezve adnak vért rendőrök és civilek a bajtársiasság jegyében). Szinte mindegyikükről elmondható, hogy emléktáblák őrzik a nevüket laktanyák falán vagy a tragédia helyszínén; évente tartott megemlékezések (koszorúzások, gyertyagyújtások) idézik fel alakjukat; sőt, van, ahol róluk elnevezett emléktornát vagy futóversenyt rendeznek (például Kenéz Imre emlékére motoros felvonulást és versenyt tartanak a barátai). Mindez azt szolgálja, hogy a testület és a társadalom soha ne felejtse el őket.

A hősi emlékezet egyszerűen szerves része lett a szervezeti identitásnak is. Az emlékéllátás nem pusztán múltidézés: pszichológiai kohéziót teremt a rendőrség tagjai között, csökkenti a cinizmust és erősíti a hivatás büszkeségét. A közös hősök történetei afféle szimbolikus immunrendszerként működnek a szervezetben: emlékeztetnek az alapvető értékekre és küldetésre, így védik ki a morális széthullást. Amikor egy újonc rendőr belép a testületbe, és látja a falon az emléktáblákat, olvassa e könyv lapjain a történeteket, akkor megérti, hogy a szolgálat közben gyakorolt hivatás akár a legnagyobb áldozatot is megkövetelheti. Ez a tudás felelősséggel, de egyúttal büszkeséggel is felruházza – hiszen a hősök példája azt mutatja, hogy e hivatásnak értelme és értéke van, ami túlmutat a hétköznapi rutinján.

Zárógondolatok – értékelés és a hiánypótló szerep

Az utolsó szolgálat című kötet megjelenése hiánypótló és üdvözlendő esemény. Hiánypótló, mert korábban nem készült ilyen átfogó gyűjtemény a rendszerváltás utáni időszak rendőri hősi halottairól – legalábbis nem olyan, ami közérthető módon, mégis tudományos igénnyel dolgozta volna fel az emléküket. A könyv egyszerre szólhat a rendőröknek és a szervezet iránt érdeklődést mutató kívülállóknak, hiszen a felidézések egyszerre ügynelnek a szakmai pontosságra és a közérthetőségre is. Nyelvezete érthető, olvasható, ugyanakkor a háttérben komoly kutatómunka húzódik (levéltári adatok, sajtócikkek, interjúk és személyes visszaemlékezések formájában). Ez a kettősség – a hitelesség és közérthetőség – nagy erénye a kötetnek. A recenzens számára külön pozitívum, hogy a könyv nem esik át a ló túloldalára: nem válik pátosszal terheltté vagy giccsessé. Kerüli a hatásvadász túlzásokat, őszinte, emberi hangon szól.

A könyv kulturális és szervezeti hatása sem elhanyagolható. Egyfajta tükör is a rendőrségnek: megmutatja, hogy milyenek a „legjobbak”, akik a legtöbbet adták. Ugyanakkor üzenet a társadalom felé is: lássátok, ezek az emberek értetek hozták meg a végső áldozatot. Ebből a szempontból a kötet a rendőrség és a közösség közti bizalom hidját is építheti, hiszen az együttérzést és a megbecsülést erősítheti a civilekben.

Végezetül, amit Pintér Sándor a zárszóban megfogalmaz, azt a recenzió írójaként is csak megerősíthetem: mindannyian abban bízunk, hogy nem kell újabb fejezettel bővíteni a kötetet. Mégis, ha – a sors kegyetlenségéből – a jövőben lesznek újabb hősök, az ő történetük is megérdemli majd, hogy méltó módon emlékezzünk rá. Addig is ez a könyv gondoskodik arról, hogy a tíz hős neve és példája ne merüljön feledésbe. *Az utolsó szolgálat* értéke abban áll, hogy egyszerre emlékeztet és inspirál: *emlékeztet* a múltra, a veszteségekre, a hőseinkre – és *inspirál* a jelenben, hogy az ő szellemiségüket továbbvigyük. A rendőri szervezeti kultúra erősítése közös ügyünk kell maradjon; bízunk benne, hogy e könyv hozzájárul ahhoz, hogy a testület tagjai és a civil társadalom egyaránt közösen őrizték a rendőri hivatás becsületét.

Felhasznált irodalom

- FERGUSON, Matthew (2023): *Between Commemoration and Criminalization: Demystifying, Demythologizing, and Debunking the Canadian Police and Peace Officers' Memorial*. Doktori értekezés. University of Ottawa.
- RIZMANN Anikó Krisztina (2025): *Az utolsó szolgálat – A rendőrség hőseinek történetei*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó – Nemzeti Védelmi Szolgálat.
- SALET, Renze – TERPSTRA, Jan (2020): Criminal Justice as a Production Line: ASAP and the Managerialization of Criminal Justice in the Netherlands. *European Journal of Criminology*, (17)6, 826–844. Online: <https://doi.org/10.1177/1477370819828332>
- SIERRA-ARÉVALO, Michael (2019): The Commemoration of Death, Organizational Memory, and Police Culture. *Criminology*, 57(4), 632–658. Online: <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12224>